

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. д-р Искра Богданова Христова-Балканска, Институт за икономически изследвания при Българска Академия на Науки (ИИИ БАН);
Научна специалност 3.8. Икономика Световно стопанство и МИО

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност 3.8. Икономика, докторска програма „Световно стопанство и международни икономически отношения“.

Автор на дисертационния труд: Лора Стоянова Пейчева - докторант на самостоятелна подготовка към катедра “Икономика”, докторска програма „Световно стопанство и международни икономически отношения“, Факултет “Международна икономика и администрация” на Варненски свободен университет (ВСУ) „Черноризец Храбър“.

Тема на дисертационния труд: **„СЛИВАНИЯ И ПОГЛЪЩАНИЯ ВЪВ ФИРМЕНАТА ПРАКТИКА – АВСТРИЙСКИЯТ ОПИТ“**

Научен ръководител: Доц. д-р Виржиния Иванова

Основание за представяне на Рецензията: участие в състава на научно жури за защита на дисертационния труд, съгласно Заповед № 933./07.12.2022 г. на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“

1. Автобиографични данни на Докторанта:

Докторантът Лора Пейчева завършва бакалавър и магистър във Виенския университет (Виена Австрия) по икономически отношения, както и става магистър по международни финанси към ВСУ „Черноризец Храбър“. През 2018-2022 г. докторантът преминава през различни обучения, които надграждат познанията по икономика и финанси. Понастоящем, Лора Пейчева работи във финансовия отдел на Wien Energie GmbH, като там също е отговаряла за надзора на инвестиционни проекти. Тя се е занимавала с телекомуникации, с E-mobility, с енергийни услуги и с

други практико-приложни дейности, които са проекция на нейната добра подготовка по икономика и финанси.

Таблицата за наукометричните показатели за ОНС „Доктор“ показва, че Докторантът е изпълнил всички налични изисквания като освен представения дисертационен труд, тя е публикувала 3 статии и 1 студия, чиято тематика е свързана с темата на дисертационния труд, като са реализирани 95 точки.

2. Актуалност и значимост на проблема на който е посветен дисертационния труд

Явлението сливания на компании и или придобиване на дялов капитал са интегрална част от глобализацията на икономиката и финансите, която се разгръща във връзка с нарастването на преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) и движението на портфейлните инвестиции на международния инвестиционен пазар през последните десетилетия. Ето защо, анализът на факторите и мотивите, които импулсират международните компании, опериращи в различни сегменти на производството и търговията, да извършват сливания и поглъщания е особено важен елемент от стремежа за подобряване на печалбите, за разширяване на пазарния дял на международните компании, за отстраняване на нежеланата конкуренция на световния пазар.

Една от основните цели е изработването на стратегии за подобряване на финансовите резултати и за ефективни промени в международната компания, насочени към прилагане на иновативни управленски стратегии, които са меродавни и при осъществяване на сделки по сливания и поглъщания. Актуална е също насочеността на труда към съвременната картина на сливания и поглъщания на примера на компаниите действащи в Австрия през последните години след Световната финансова и дългова криза и особено след преодоляване на пандемичната криза във връзка с COVID-19.

От тази гледна точка, обект на научното изследване са именно сливанията и поглъщанията, а предмет на изследването са наличните фирмени сделки във връзка със сливанията и поглъщанията в отделните отрасли на австрийската икономика. Цел на научното изследване е анализа на проблема на сливания и поглъщания през призмата на теорията и практиката при осъществяване на тази дейност на територията на Австрия.

Във връзка с това се поставят за разрешаване поредица от задачи, които целят изясняването на теоретико-методологичните аспекти на сливанията и поглъщанията; практиката на сделките на сливанията и поглъщанията в Австрия по отрасли, както и дейността на компаниите на международния инвестиционен пазар и търсенето на доказателства за ефективността на сделките по сливания и поглъщания, осъществени от австрийски компании.

3.Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е с общ обем от 292 стр. Той съдържа увод, три глави, заключение, списък на използвана литература и приложения. Дисертационния труд съдържа 64 диаграми и 79 основни таблици. Приложенията съдържат анкетна карта, авторово емпирично проучване и отделни таблици. В списъка на използваната литература са включени 185 източника, публикации, нормативни документи, онлайн публикации.

Първа глава е посветена на теоретико-методологичните аспекти на сливанията и поглъщанията.Последователно се изясняват същността и характеристиките на понятията сливане, поглъщане и придобиване, като са анализирани видовете форми на сливане и поглъщане – хоризонтални, вертикални и конгломератни, както и класификация на компаниите по различни критерий – националност, по мащаби на сделката, по постигнатите цени и т.н. Изследвани са икономическите мотиви за сливания и поглъщания въз основа на синергията, на перспективите за растеж и придобиване на ноу-хау. Особеностите на хоризонталната,

вертикалната интеграция и диверсифицирането по типове сделки са добра основа за изясняване на мотивите за осъществяване на подобен вид сделки. Разгледани са главните ефекти от операциите по сливания и поглъщания, насочени към максимизиране на печалбите, на подобряване на производителността на труда, на икономии от мащаба и на подобряване на рентабилността вследствие на осъществените сделки.

Втора глава е посветена на същността на сделките по сливания и поглъщания, въз основа на последователните етапи на осъществяване и регулиране на процеса и на прилаганите защитни мерки. Изясняват се подробно съпътстващите механизми, които се използват при осъществяване на сделките по сливания и поглъщания, като подробно са обрисувани сложните етапи на преговори и основните функции, характеристики, рискове, фази и същността на проучването, одита, финансови резултати, които са съществени за сделките по сливания и поглъщания. Подробно са изяснени регулирането и надзора на сделките за сливания и поглъщания в Австрия. Обяснени са понятия като „враждебни поглъщания“, както и съществените методи за защита от подобни враждебни намерения.

Трета глава е посветена на практико-приложен анализ на сделките на сливания и поглъщания, осъществявани от австрийските компании. Ту са анализирани сделките по сливания и поглъщания в отделните икономически отрасли на Австрия на основата на база данни, на фактори, които отчитат отрасловата и регионалната насоченост на компаниите, влиянието на международната икономическа и финансова среда, както и пандемичната криза във връзка с COVID 19 и избухналите военни действия на територията на Украйна.

На основата на статистически анализ заключението обобщава особеностите и значението на сделките на сливания и поглъщания за икономическото развитие на Австрия, както и ефектите и мотиви

(вътрешни и външни) за осъществените сделки. Процесът на сливанията и поглъщанията е силно зависим от законодателната рамка в Австрия, като се подчертава и тяхното значение за изпълнение на директивите на ЕС.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Дисертационният труд е написан с икономически и правни познания, отнасящи се до цялостната организация и провеждане на сделките по сливания и поглъщания на компаниите в Австрия. Теоретико-методологичната основа на дисертационния труд и на концепцията за сливанията и поглъщанията се основава на практическия подход, характерен за австрийската школа. Много добре е описана икономическата и финансовата лексика, съпътстваща провеждането на операциите по сливания и поглъщания на компаниите, локализиращи на територията на Австрия.

Структурата на изложението е логична, с доказани връзки и зависимости между отделните части. Основната теза, целите и задачите на изследователския труд, ползваната методология и методики, количествената оценка въз основа на използваните индикатори относно сделките по сливания и поглъщания допринасят съществено за обосноваване на резултатите на дисертационния труд. Доказани са основните задачи на дисертационния труд, пречупени през призмата на собственото мнение на дисертанта.

Обосновано е изяснено, че интернационализацията и глобализацията са едни от основните фактори, които стимулират международните сливания и поглъщания на компании. Изтъкнати са мотивите и организацията на компаниите в Австрия, като се подчертават ползите от тези операции за подобряване на конкурентоспособността в отделен отрасъл, както и за намаляване на рисковете при предприемане на сделки по сливания и поглъщания на международния инвестиционен пазар. Това означава, че управленската стратегия на фирмата, насочена към

проникване на нови пазари увеличава конкурентоспособността и печалбите на фирмите.

Изводите красноречиво показват, че подобни операции носят икономически и финансови ползи за националната икономика. Подчертава се, че спестяването на разходи за администриране и за преразпределение на пазарните дялове несъмнено води до по-значителни печалби и нарастване на вносно-износните операции, както и се разнообразява стоквата номенклатура.

Направено е оригинално емпирично проучване въз основа на анкетни данни сред компаниите в Австрия, които са сделки по сливания и поглъщания в кратък период, като са изведени полезни изводи относно характера и същността на сделките и тяхното отражение върху австрийската икономика. Полезни данни са изложени във връзка с регулациите на сливанията и поглъщанията въз основа на австрийското и на ЕС законодателство и това показва надзор и управление от страна на официалните органи на подобни операции.

5.Критични бележки, препоръки и въпроси

Към дисертационния труд могат да бъдат отправени и някои препоръки, които не намаляват положителното впечатление от така представеното проучване. В теоретичната част, посветена на сливанията и поглъщанията считам, че следва да се подчертае значението на концепцията на ПЧИ и стимулите на компаниите за осъществяване на чуждестранни операции чрез сливания и или придобиване на дялов капитал. Можеше да се изясни новата теория и особености на международните инвестиции, която има пряко отношение към сливанията и поглъщанията.

Желателно е да се подчертае ролята на австрийските инвестиции в Европа и политиките на компаниите на европейския и международен пазар, както и да се подчертае как въздействат регулациите на Австрия и

на Европейската Комисия за спазването на правилата на Единния пазар на ЕС.

Желателно е да се прецизира икономическата и финансова терминология в изследването като в някои пасажи проличават неточни термини, които пречат за изясняването на основни твърдения. Това предполага и наличието на обяснителни повторения, които показват, че изследването се нуждае от редакция. Желателно е за компаниите с английски наименования да се спомене под линия в кой отрасъл те оперират и какъв е икономическия им потенциал.

6. Оценка на публикациите по дисертацията

Съгласно таблицата за наукометричните данни публикациите са 4 на брой, като 3 от тях са публикувани доклади и 1 студия, които са свързани със задачите, които докторантът си е поставил в дисертационния труд.

7. Оценка на автореферата

Авторефератът, в обем от 46 страници, е изпълнен съгласно изискванията и отразява основните теоретико-практически резултати на дисертационния труд. Съгласявам се с така посочените от докторанта приноси моменти в автореферата, защото в дисертационния труд са застъпени редица въпроси, които хвърлят светлина върху процеса на сливания и поглъщания на примера на Австрия.

8. Заключение

Дисертационният труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и на Правилника за неговото прилагане. В дисертационния труд ясно проличава самостоятелната работа, както и оригиналния авторов подход при разработване на темата въз основа и на прецизната трактовка на получените резултати от анкетното проучване.

На основата на посочените в предшестващите редове положителни резултати на докторската дисертация, потвърждавам пълното си съгласие

за присъждането на образователна и научна степен „доктор” по професионално направление 3.8. Икономика Световно стопанство и МИО на - **Лора Стоянова Пейчева**, докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Икономика” по докторска програма „Световно стопанство и международни икономически отношения“ при факултет “Международна икономика и администрация” на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”.

07.01.2023 г.

София

Написал рецензията:

Проф. д-р Искра Христова-Балканска

Подпис: